

บทที่ ๔

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

๔.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท (๒) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า

๔.๑.๑ กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาทให้ความสำคัญกับศรัทธาในฐานะองค์ธรรมที่นำเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ เพราะเมื่อมีศรัทธาแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการนำตนเองเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ ศรัทธาจะต้องประกอบด้วยปัญญาจนกลายเป็นสัมมาทิฐิที่มีคุณภาพ ซึ่งเกิดได้ด้วยปัจจัย ๒ ประการ คือ

๑. ปัจจัยภายนอก (ปรโตโฆสะ) ที่มุ่งหมายไปที่กัลยาณมิตร เป็นแหล่งความรู้ที่ดั่งามถ่ายทอด สั่งสอน อบรม ชี้แนะแนวทางที่ดั่งามเพื่อนำไปประกอบการคิดวิเคราะห์

๒. ปัจจัยภายใน (โยนิโสมนสิการ) เมื่อบุคคลได้รับข้อมูลจากกัลยาณมิตรแล้วก็สามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาประกอบการคิดวิเคราะห์ พิจารณา

เมื่อบุคคลมีโยนิโสมนสิการ สัมมาทิฐิจะเกิดขึ้นตามมา และองค์ธรรมต่างๆ ในกระบวนการเรียนรู้ก็จะเกิดขึ้นตามมาเป็นลำดับเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง เพื่อเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเกิดความสมบูรณ์ จนบรรลุจุดหมายของกระบวนการเรียนรู้ คือ ปัญญารู้เท่าทันสิ่งทั้งปวงตามความเป็นจริง (องค์ธรรมที่มีความสัมพันธ์ให้กระบวนการเรียนรู้เกิดความสมบูรณ์ขึ้น ได้แก่ ปัญญาวิมุติธรรม ๔ อินทรีย์ ๕ พล ๕ วิสุทธิ ๗)

กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา คือ หลักในการฝึกฝนอบรมที่เป็นกระบวนการที่สนับสนุนซึ่งกันและกันจะขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ มีองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยส่งเสริมเชื่อมโยงกันและกัน และเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการพัฒนาตนเอง จึงควรนำกระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขามาใช้เป็นกระบวนการฝึกฝนพัฒนาตนด้วยอายตนะภายในตัวมนุษย์หรืออินทรีย์ ๖ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สัมพันธ์กับอายตนะภายนอกหรืออารมณ์ ๖ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ (สิ่งที่ถูกต้องกาย) อารมณณ์ (อารมณ์ที่เกิดกับใจ) เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่จะ

ทำให้มนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญของงานของชีวิตและเป็นวิถีชีวิตทั้งหมดของมนุษย์

ตามแนวคิดของพระพุทธศาสนามุ่งเน้นไปที่ข้อประพฤติปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา^๑ ซึ่งมีสาระสำคัญในการฝึกฝนอบรมตนเองเพื่อความถึงพร้อมแห่งธรรมที่เป็นกุศลเพื่อการดำรงอยู่ด้วยดี หรือความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นวัตถุหรือสังคมด้วยกาย วาจา ใจ (อธิศีลสิกขา) การฝึกฝนคุณภาพจิตใจให้เกิดความตั้งมั่น แน่วแน่ ไม่ฟุ้งซ่าน รวมถึงการฝึกฝนจิตให้มีคุณธรรม ส่งเสริมต่อการดำรงชีวิตที่ดีงามและสามารถที่จะก้าวสู่การฝึกฝนอบรมด้านปัญญาต่อไป (อธิจิตตสิกขา) และการฝึกฝนปัญญาให้รู้เท่าทันระบบความสัมพันธ์ของสิ่งทั้งปวงตามธรรมชาติ (อธิปัญญาสิกขา) ซึ่งหมายถึงอายตนะภายในกับอายตนะภายนอก

พระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้สูงสุดที่ปัญญา กล่าวคือ ปัญญาที่รู้เท่าทันสิ่งทั้งปวงตามธรรมชาติ ดังนั้น มนุษย์จึงต้องเรียนรู้ที่จะฝึกฝนควบคุมระมัดระวังตนให้รู้เท่าทันเมื่อตาเห็นรูป จมูกได้กลิ่น หูได้ยินเสียง ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัส ใจรับรู้อารมณ์ ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองภายในขอบเขตของสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้นๆ สามารถที่จะดำเนินชีวิตให้ถูกต้องดีงาม แก้ปัญหาในชีวิตและดับทุกข์ได้ นอกจากนี้พระพุทธศาสนายังให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงสู่การปฏิบัติที่สัมพันธ์ต่อเนื่องบนหลักความจริงหรืออริยสัจ คือ ความจริงเรื่องทุกข์ ความจริงเรื่องเหตุเกิดแห่งทุกข์ ความจริงเรื่องการดับทุกข์ และความจริงเรื่องทางปฏิบัติให้ถึงทางดับทุกข์ ทุกข์หรือปัญหาของชีวิตเกิดจาก กิเลส ตัณหา การดับกิเลสและตัณหาสามารถดับได้ด้วยการศึกษา และสติจะเกิดขึ้นได้ด้วยการฝึกอบรมตนตามหลักไตรสิกขา

๔.๑.๒ วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

กระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนาเป็นการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย โยนิโสมนสิการ คือ การสร้างปัญญาให้เกิดสัมมาทิฐิตั้งแต่เริ่มต้นเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ และโดยตลอดทุกลำดับขั้นของการเรียนรู้จากภายนอกสู่ภายในของบุคคล ด้วยการใช้อายตนะภายในและภายนอกตัวมนุษย์อย่างสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกันอย่างมีสติ ตามกระบวนการที่เชื่อมโยงกันและกันอย่างต่อเนื่องของไตรสิกขา คือ

๑. อธิศีลสิกขา มีสาระเกี่ยวกับ การดำรงตนด้วยดี มีชีวิตที่เกื้อกูลท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ตนมีส่วนช่วยสร้างสรรค์ รักษาให้เอื้ออำนวยแก่การมีชีวิตที่ดีงามร่วมกันเป็นพื้นฐานที่ดี สำหรับการพัฒนาคุณภาพจิตและปัญญา ศีล จึงกินความถึงการจัดสรร

^๑ อภ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๒/๓๐๘-๓๐๙, ๘๕/๓๑๐-๓๑๑.

สภาพแวดล้อมทางวัตถุและทางสังคมที่ปิดกั้นโอกาสในการทำชั่วและส่งเสริมโอกาสในการทำ ความดี การจัดระเบียบชีวิตและสังคมโดยวางหลักเกณฑ์ กฎข้อบังคับ บทบัญญัติต่างๆ เพื่อ ควบคุมความประพฤติของบุคคล พระพุทธศาสนาเรียกว่า วินัย ตัวอย่างวินัยที่สร้างเสริมศีล สำหรับสังคมวงกว้างได้แก่ระบบการปกครองทั้งบริหาร บทบัญญัติ และตุลาการ ระบบเศรษฐกิจ ระเบียบแผนทางขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม มาตราการเกี่ยวกับการงานอาชีพ เป็นต้น

๒. อธิจิตตสิกขา มีสาระเกี่ยวกับ การพัฒนาคุณภาพจิต หรือ การปรับปรุงจิตให้มี คุณภาพและสมรรถภาพสูง ซึ่งเอื้อแก่การมีชีวิตที่ดีงามและพร้อมที่จะใช้งานในทางปัญญาอย่าง ได้ผลดีที่สุด เป้าหมายหลัก คือ การบำเพ็ญกรรมฐานแบบสมณะวิธี เพื่อชักจูงใจของคนให้สงบ ให้ มีจิตใจยึดมั่น และมั่นคงในคุณธรรม ใฝ่ใจให้ฝึกฝนและมีวินัย อุดสาหนะในการสร้างความดีงาม ยิ่งขึ้นไป ตลอดจนอุบายต่างๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพจิต เช่น การมีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจอัน สงบ ร่มรื่นชักจูงความคิดในทางดีงาม การสร้างบรรยากาศในสถานที่ต่างๆ ให้ประกอบด้วย ความ เมตตากรุณา ชวนให้อยากทำดี

๓. อธิปัญญาสิกขา มีสาระเกี่ยวกับ การมองดูรู้จักและเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความจริง หรือเท่าทันธรรมชาติของสังขารธรรมทั้งหลาย ที่ทำให้เป็นอยู่ และทำการต่างๆ ด้วยปัญญา คือ รู้จักวางใจ วางท่าที และปฏิบัติต่อโลกและชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ในทางที่เป็นไปเพื่อแผ่ ขยายประโยชน์สุข มีจิตใจ ผ่องใส ไร้ทุกข์ มีอิสระเสรี สดชื่น เบิกบาน การศึกษาธิปัญญาใน ขั้นสูงและเคร่งครัด ก็คือ การบำเพ็ญวิปัสสนาภาวนา ซึ่งต้องใช้สมาธิจากการปฏิบัติด้วยสมณะวิธี เข้าช่วย แต่การพัฒนาปัญญาในมุมกว้าง เรื่องของปัญญา ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนที่อาศัย กัลยาณมิตร โดยเฉพาะครูอาจารย์ผู้สอน ยังเป็นกัลยาณมิตรที่สามารถสร้างศรัทธาและสามารถ ชี้นำให้ผู้เรียนเป็นคนที่รู้จักคิดเองได้ อย่างน้อยทำให้มีความเห็นชอบธรรม ถ้าสามารถทำได้ ยิ่งกว่านั้น ก็ให้เขารู้จักมองโลกและชีวิตอย่างรู้เท่าทันความจริงที่จะวางใจ วางท่าทีที่มีความสัมพันธ์ กับสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา เป็นผู้มีการศึกษาชนิดที่ขัดเกลากิเลสและแก้ ทุกข์ได้ สามารถทำประโยชน์แก่ผู้อื่นพร้อมกับที่ตนเองมีจิตใจเป็นสุข

กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เป็นกระบวนการที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ เป็น กระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาใน ๔ ด้าน ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา ปัญญาภาวนา โดยเริ่มต้นที่การฝึกให้เกิดสมาธิภาวนา คือการเห็นชอบ เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ดีงาม ถูกต้อง แล้วก็ฝึกปฏิบัติไปในหนทางที่ถูกต้องนั้นด้วยหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ตาม หลักไตรสิกขา เป็นข้อปฏิบัติสำหรับการฝึกอบรม กาย วาจา จิตใจ ปัญญา ให้เจริญงอกงาม

กระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา หรือกระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา นอกจากจะพัฒนาบุคคลให้มีการดำเนินชีวิตที่ดีงามแล้ว ยังนำบุคคลไปสู่จุดมุ่งหมายที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตตามสภาวะ หรือความพร้อมของแต่ละบุคคล ดังนี้

ทฤษฎีมิกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ที่ได้รับในปัจจุบัน การกระทำที่จะทำให้ได้รับประโยชน์ปัจจุบันต้องได้รับการฝึกฝนในเรื่องของ ศีล ผู้มีศีลบริบูรณ์ มีสมาธิและปัญญาพอประมาณ มีธรรมทั้ง ๔ ประการ คือ ๑) อุฏฐานสัมปทา การถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียรไม่ทอดทิ้งในการศึกษาเรียนรู้ ขยันในการประกอบอาชีพมีการฝึกฝนตนเองอยู่ตลอดเวลา ๒) อารักขสัมปทา เมื่อมีความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเรียนรู้ เพื่อให้ได้สิ่งต่างๆ มาจำเป็นที่จะต้องมีการรักษาสังของที่หามาได้ เช่น ความเพียรในการรักษาศีล ๓) กัลยาณมิตร คบคนดีเป็นมิตรและรู้จักกำหนดบุคคลไว้คอยชี้แนะแนวทางให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ หรือไว้คอยอบรมสั่งสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ๔) สมชีวิตา รู้จักการประมาณตนเองให้เหมาะสมกับฐานะ โดยยึดแนวทางการดำเนินชีวิตตามแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ เศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบของมรรค ๓ คือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ และมรรคอีก ๕ พอประมาณ เพื่อให้บุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติได้รับประโยชน์ในปัจจุบันชาติสูงสุด คือ พระโสดาบันสามารถละสังโยชน์ ๓ คือ สักกายทิฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาสได้ และละสังโยชน์ ๓ และทำราคะ โทสะ โมหะให้เบาบางได้ จะได้รับผลถึงพระสกทาคามี จะเป็นผู้กลับมาเกิดอีกเพียงชาติเดียวก็สามารถกำจัดทุกข์ให้สิ้นไปได้ ในขั้นนี้จึงเป็นฐานให้ถึงซึ่งประโยชน์ในอนาคตและประโยชน์สูงสุดในโอกาสภพภูมิภายหน้าต่อไป

สัมปราคัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ที่จะได้รับในอนาคต เป็นกระบวนการเรียนรู้เรื่องของ สมาธิ ผู้มีศีล และสมาธิบริบูรณ์ มีปัญญาพอประมาณ พร้อมมีธรรม ๔ ประการ คือ ๑) สัทธาสัมปทา ต้องมีความถึงพร้อมด้วยศรัทธาอันเป็นปัจจัยแห่งสมาธิภูมิในเบื้องต้น แต่มิใช่มีความเชื่ออย่างมง่ายจำเป็นต้องมีปัญญาเข้ามาประกอบ ๒) สีสัมปทา ต้องมีความถึงพร้อมด้วยศีล อันเป็นเบื้องต้นของการได้ประโยชน์ชาตินี้ คือ การรักษาศีลให้บริสุทธิ์ เว้นการกระทำผิดทางกาย วาจา ใจ มีความประพฤติที่ดีงาม ๓) จาคสัมปทา ต้องมีความถึงพร้อมด้วยศรัทธาและศีล จำเป็นต้องแบ่งปันเสียสละสิ่งของต่างๆ เพื่อเกื้อกูลตนเองและผู้อื่น มีจิตใจไม่คับแคบ ๔) ปัญญาสัมปทา ต้องมีความถึงพร้อมด้วยปัญญา มีเหตุผล ฐานะรู้บาป ผิดชอบชั่วดี ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ควรทำไม่ควรทำใช้เสริมศรัทธาให้เชื่ออย่างมีเหตุมีผล มีองค์ธรรมของมรรค ๖ คือ ในเบื้องต้น ๓ และมีสัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ บริบูรณ์ มีมรรคที่เหลืออีก ๒ พอประมาณส่งผลให้ได้รับประโยชน์ในปัจจุบันและในภพหน้าสูงสุดสามารถละสังโยชน์เบื้องต้นทั้ง

๕ ได้ คือ ละสังกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส กามราคะ ปฏิฆะ บรรลุถึงอริยบุคคลชั้นพระอนาคามี ผู้เรียนรู้ถึงขั้นนี้จึงเป็นผู้มีจิตใจที่ตั้งมั่นด้วยคุณงามความดี ทำให้มีหลักประกันชีวิตที่มั่นคงติดตามไปในภพภูมิข้างหน้า เมื่อปรินิพพานแล้วจะไปเกิดในที่ผุดขึ้น จะไม่กลับมาเกิดในกามาวจรภพอีก แต่จะเกิดในพรหมโลก อีกเพียงครั้งเดียว แล้วจะนิพพานจากพรหมโลกเลย

ปรমัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์สูงสุดคือนิพพาน เป็นจุดหมายสูงสุดของชีวิต ได้แก่ การรู้แจ้งสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิต มีจิตใจเป็นอิสระปราศจากกิเลสเครื่องผูกมัดลาภที่ทำให้จิตใจเศร้าหมอง ผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติตามกระบวนการเรียนรู้ของหลักไตรสิกขา คือ ผู้มีสติ มีศีล สมาธิ ปัญญา รู้เท่าทันความจริงของชีวิต จึงจะพบกับความเป็นอริยบุคคลชั้นอเสขะบรรลุถึงพระอรหันต์สามารถกำจัดสังโยชน์ได้ทั้งหมด ๑๐ ประการ ไม่มีการเวียนว่ายตายเกิดอีก

กระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นการเรียนรู้ที่บุคคลทั้งหลายต้องมีการพัฒนาฝึกฝนอบรมตนเองทั้ง ๓ ด้าน ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ ด้านปัญญา ฝึกให้มีพฤติกรรมที่ร่วมสร้างเสริมสังคมดีงาม ให้มีสภาพเกื้อกูลแก่คุณภาพชีวิต มีการพัฒนาด้านระเบียบวินัย มีกาย วาจา และอาชีพที่สุจริต ทำการฝึกฝนอบรมตนให้มีการพัฒนาด้านจิตใจให้ประณีตโดยการมีความเพียร มีสติ และสมาธิที่มั่นคง ส่วนการฝึกฝนด้านการพัฒนาปัญญาโดยอาศัยปัจจัยทางสังคม และปัจจัยอันเป็นภายในของบุคคลมาหล่อเลี้ยงให้มีศรัทธานำไปสู่การมีปัญญา อบรมปัญญาตามหลักไตรสิกขา และมรรคทั้ง ๘ เพื่อความรู้แจ้งในสรรพสิ่งทั้งปวงจนถึงความหลุดพ้นจิตเป็นอิสระ สามารถป้องกันตนเองจากกิเลส ตัณหาได้

๔.๒ ข้อเสนอแนะ

กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนา เป็นกระบวนการฝึกฝนพัฒนาตนเองที่เกิดจากอายตนะภายในตัวมนุษย์ซึ่งสัมพันธ์กับอายตนะภายนอก ตามกระบวนการที่เชื่อมโยงกันและกันของไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา หรือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา ซึ่งในขั้นตอนของการฝึกฝนอบรมจิตตามแนวสมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนา จำเป็นต้องใช้ประสบการณ์ตรงของผู้ปฏิบัติเอง และผู้ปฏิบัติจะต้องมีความวิริยะอุตสาหะที่ประกอบด้วยศรัทธาและความตั้งใจจริง ในส่วนของรายละเอียดและข้อมูลผู้ปฏิบัติสามารถศึกษาได้จากหนังสือของพระวิปัสสนาจารย์ เช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรค ของพระพุทธโฆสะเถระ พุทธธรรม ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) อานาปานสติสำหรับคนรุ่นใหม่ ของพุทธทาสภิกขุ เพื่อให้เข้าใจในหลักธรรมวิธีการ ขั้นตอนการปฏิบัติ

และจากการที่ได้ศึกษาวิจัยในเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผู้วิจัยเห็นว่า ยังมีประเด็นที่น่าสนใจอีกหลายประเด็นที่น่าจะนำมาศึกษาวิจัยเพิ่มเติม คือ

๑. ควรนำการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท และทฤษฎีการเรียนรู้ของตะวันตก มาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบันโดยการศึกษาวิจัยแบบสำรวจหรือวิจัยแบบทดลอง ใช้หลักการเรียนรู้ของทั้ง ๒ แนวคิดนำมาใช้ในทุกกลุ่มและองค์กร เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการ การเรียนรู้อย่างสมบูรณ์แบบ

๒. การศึกษาเปรียบเทียบในเรื่องการรับรู้ และการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท และของนักจิตวิทยาตะวันตกว่าการรับรู้และการเรียนรู้ เหมือนหรือต่างกันอย่างไร มีความสำคัญแตกต่างกันหรือไม่ สอดคล้องกันหรือไม่ และมีความสำคัญกับมนุษย์เรานี้มากน้อยเพียงใด

ข้อเสนอแนะเหล่านี้ควรนำมาศึกษาหาความจริง เพื่อจะนำผลการศึกษาวิจัย มาพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ในทุกๆ สังคม ให้มีความเหมาะสมและมีแนวทางในการเรียนรู้เพื่อที่จะมุ่งสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยผ่านกระบวนการฝึกฝนอบรมตน ทั้งในหลักแนวคิดของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท และในหลักการแนวคิดการเรียนรู้ของมนุษย์ทางจิตวิทยาตะวันตก